

ČASOPIS ZA POVIJEST
ZAPADNE HRVATSKE
WEST CROATIAN
HISTORY JOURNAL

Monografski broj / Special issue:

1989. U JUGOSLAVENSKOM
KALEIDOSKOPU

1989 THROUGH THE YUGOSLAV
KALEIDOSCOPE

Uredila / Edited by

MILA ORLIĆ

Narodne knjižnice i čitaonice u Bakru od 19. stoljeća: Izvorišta Gradske knjižnice Bakar, ur. Boris Petković, Bakar: Denona, 2013., 167. str.

Ovaj zbornik koji se nalazi unutar monografije predstavlja jedno opširno izdanje koje se veže uz prošlost i sadašnjost knjižnice u gradu Bakru. Knjiga je podijeljena na sedam poglavlja, s time da je svako poglavlje pisao drugi autor. Poglavlja dakle slijede redom, (*Zlatno doba bakarsko*, Boris Petković, prof.), (Čitaonički pokret u širem bakarskom kraju, Maja Polić dr. sc.), (*Od Casina do Gradske knjižnice Bakar 1833.-2007.*, Milka Šupraha-Perišić, prof.), (*Pabirci i sjećanja na prošlost Narodne čitaonice Bakar*, Smiljka Vulinović, nastavnik), (*Gradska knjižnica Bakar od 1993. do 2004.g.*, Božica Čop – Pavušek), (*Gradska knjižnica Bakar od 2007. do 2013.g.*, profesor i diplomirani knjižničar Dolores Paro-Mikeli), (*Knjižica na kraju grada*, Nikola Petković, dr.sc.).

Knjiga je napisana, odnosno poredana kronološki, od samih početaka hrvatske borbe za književni hrvatski jezik, pa sve do dana današnjeg, zaključno sa 2013. godinom, kada je knjiga i objavljena. Sama knjiga je potkrijepljena lijepim slikama za svako razdoblje, što daje još jednu dodatnu punoću i jasnoću samog razumijevanja pojedinog poglavlja.

Dakle, prikaz kreće po redu kako je postavljeno u knjizi, od *Zlatno doba bakarsko* (str. 9 – 19). Autor nam objašnjava kakva su bila događanja u 17. i 18. stoljeću u Hrvatskoj, koja tada biva sastavni dio Habsburške Monarhije. Veliki dio Hrvatske je oslobođen, te je granica postavljena na razmeđu između Hrvatske i Osmanskog Carstva. Granica je bila na rijeci Savi, ili slikovitim prikazom između Hrvatske i Bosne. Takav oblik podjele, donesen je mirom u Srijemskim Karlovcima, čime se stabilizira politika i gospodarstvo, a osmanski napadi su sve rjeđi. Zahvaljujući takvim zbivanjima u cijeloj državi, pa tako i na moru kreće razvoj gradova, cesta, luka itd. 1728. godine, vrlo važne za bakarski kotar, izgrađena je cesta Karolina, od Rijeke do Karlovca. Jednim dijelom prolazi kroz Bakar, što otvara trgovačke putove za sam grad. 1778. godine od Marije Terezije grad posebnim dekretom postaje slobodni grad, te je istim dokumentom uspostavljen municipij bakarski. Municipij se sastoji od Bakra, Hreljina, Kraljevice, Kostrene, Drage i Trsata. 1779. godine, grad dobiva svoj grb, te biva priključen granicama Hrvatske. Takvim odlukama grad postaje glavno gospodarsko i trgovačko središte. Stoga, u zaključku stoji kako je grad Bakar u 18. stoljeću, doživio pravi procvat.

Drugo poglavlje se naziva Čitaonički pokret u širem bakarskome kraju (str. 19 – 35). 1830. je prijelomna godina za hrvatski jezik, jer se tada u sklopu narodnog preporoda javlja borba za nacionalni jezik. Knjižnice su postojale oduvijek, ali u gradu Bakru je postepeno nastajao knjižnični krug ljudi, koji je na kraju donacijama uspostavio formiranje knjižnice za širi bakarski prostor.

Poglavlje je koncipirano povijesnim sadržajem o narodnom preporodu 30-ih godina 19. st., te kako se to reflektiralo na knjižnice, odnosno na inteligentnog pojedinca, željnog novog znanja. Sam Bakar je za vrijeme preporoda bio jako središte. Uz Novi Vinodolski je stao na stranu Banske Hrvatske u borbi za jačanje hrvatskog jezika. Zahvaljujući tome, čitaonice se javljaju, govoreći o Primorju, u isto vrijeme kada i u cijeloj Banskoj Hrvatskoj. Tako, početak knjižnice u Bakru seže u daleku prošlost, u 19. st. Sama godina nastajanja nije poznata, negdje se iznosi 1833., a negdje 1839. godina. U gradu Rijeci je drugačija situacija. Čitaonica nastaje inicijativom stanovnika koji su željeli hrvatski jezik uz talijanski i sve izraženiji mađarski. Na temelju takvog stanja 1849. god. nastaje čitaonica. Prvotne knjižnice, pa tako i one koje nastaju sve do kraja 19. st. su prvenstveno kulturnog i prosvjetnog značenja, te centri intelektualnog okupljanja.

Treće poglavlje se naziva *Od Casina do Gradske knjižnice Bakar* (str. 35 - 57). U ovom poglavlju se susrećemo sa dokumentima koji se čuvaju u knjižnici, te su vrijedna ostavština i izvor informacija o prošlosti knjižnice. Ovdje se također spominje sam početak knjižnice, za koji se ne zna točna godina nastajanja, ali jedno je sigurno, a to je da je 1846. god., djelovala pod nazivom Casino di Bucari ili skraćeno Casino. Iz prikupljenih podataka saznaje se da je osnovana s pravilima na talijanskome jeziku. Članovi su u početku bili ugledni građani. Pravila su mijenjana sukladno stanju u gradu s ciljem napretka knjižnice i poticanja sve većeg broja građana da se učlane. Svakako valja napomenuti da je za knjižnicu najbitnije i najplodonosnije razdoblje između 1873.-1878. U tom razdoblju u sklopu knjižnice nastaju tiskare, pjevačka društva, pomorska društva itd. Već 1910. javlja se ideja o osnivanju pučke knjižnice. Da ne bi zbunilo čitatelja, Casino je bila čitaonica, koja je kasnije prerasla u knjižnicu, tzv. pučku knjižnicu sa oko 200-injak knjiga. Do početka Drugog svjetskog rata njen broj se povećava na 700 primjeraka. Za vrijeme rata prestaje raditi, te se ponovno aktivira već 1948. god. Valja još samo napomenuti u sklopu ovoga poglavlja, kako je Gradska knjižnica Bakar od 1960-ih djelovala u sklopu Gradske knjižnice Rijeka.

Pabirci i sjećanja na prošlost Narodne čitaonice Bakar je treće poglavlje u ovoj knjizi (str. 57 - 73). U ovom poglavlju je najviše obrađeno kako je knjižnica izgledala nakon rata, dakle, nakon Drugog svjetskog rata. Stara zgrada je bila u ruševinama, novaca za novu nije bilo, ali je narodni dom, u kojem su se odvijala sva kulturna događanja, prerastao u narodnu čitaonicu. Njezino djelovanje je bilo toliko dobro, da se povećao broj knjiga, te jedan od noviteta jest uvođenje slobodnog čitanja unutar knjižnice. Iz podataka se ne može previše iščitati samo stanje rada knjižnice, ali je sigurno prema viđenom kako je krenulo uzlaznom putanjom. S obzirom da je knjižnica tražila svoj prostor, ona ga je i dobila, zahvaljujući knjižnici grada Rijeka. Pod njezinim djelovanjem, cilj je bio opstati pod svaku cijenu, pa čak i pod malim budžetom. 80-ih godina knjižnica se

modernizira, seli u veći prostor, i tako postaje vrlo moderna za ono vrijeme.

U poglavlju pod nazivom *Gradska knjižnica Bakar od 1993. do 2004.* (str. 73 - 79) autorica nam govori o knjižnici u suvremenoj Hrvatskoj, te o gradu Bakru kao općini s okolnim mjestima, Hreljin, Praputnjak, Škrlevo, Kukuljanovo, Zlobin, Plosna, Ponikve. To je jedna promjena u odnosu na samu činjenicu, da su sva ta mjesta djelovala kao zasebni centri, kojima je upravljala mjesna zajednica. Međutim, to je omogućilo knjižnici grada Bakra da se poveže s okolnim mjestima, te da omogući učlanjivanje što većeg broja stanovnika. S obzirom da je knjižnica godinama zaostajala za drugim knjižnicama, nije se mogla pokriti ni financijski ni po broju članova. Dodatni uteg joj je bila dotrajala zgrada, njene instalacije, te zastarjela tehnologija kojom su se koristili. U svim tim uvjetima, knjižnica je svejedno opstala, sve do 2004. godine, kada započinje rekonstrukcija i obnova zgrade u kojoj se nalazila. Nakon prikupljene dokumentacije, s radovima se kreće 2005. god. Tada već započinje modernizacija knjižnice, s novim informatičkim uređajima. Knjižnica postaje ujedno i samostalna ustanova, nevezana uz Gradsku knjižnicu Rijeka, čiji je dio bila dugi niz godina.

Gradska knjižnica Bakar od 2007. do 2013. godine je pretposljednje poglavlje (str. 79 - 147) u kojem nam autorica iznosi kratki pregled modernog vida knjižnice. Obnova započinje 2005., a završava 2007., kada postaje Gradska knjižnica Bakar. Knjižnica, modernog izgleda s preko 3500 udžbenika, profesionalnih radnika, predstavlja kulturni napredak grada. S obzirom na višestoljetnu tradiciju, moderan izgled sa spremnim pogledom u budućnost, knjižnica je u samom otvaranju predstavljala veliki događaj za sam grad i njegovu okolicu. U ovom dijelu su izneseni također odjeli kojima raspolaže knjižnica, pa predstavlja tako uz zbirku knjiga, čitaonicu, studentsku grupu i druge odjele, jednostavno jedan moderan objekt sa svim potrebnim sadržajima današnjeg čovjeka. Valja također napomenuti, što je vrlo važno u ovom izlaganju da su se u sklopu knjižnice odvijala mnoga stručna predavanja, stranih i domaćih i izlagača.

U posljednjem poglavlju koje glasi *Knjižnica na kraju grada* (str. 147 - 167), autor iznosi neka svoja razmišljanja, viđenja i ekspresije, povezane s novonastalom knjižnicom. Valja napomenuti da su to tekstovi iznijeti više kao članci o politici, gradu Bakru, knjižnici, ljudima i običajima, što čini jedan kvalitetni završetak ove knjige.

Pogledom na ovu monografiju, osebujnog izgleda, popraćenu divnim slikama što iz povijesti, što iz sadašnjosti, knjiga dobiva jedan vrlo moderan i zanimljiv izgled, koji čitatelja obuzima od prve do posljednje stranice. Jer, autori su se potrudili, da uz kratak opis pridonesu, saznanju o knjižnici, koja nije nastala jučer, već njezina povijest seže još od 1830-ih. Ovu monografiju od nepunih 200-ak stranica možemo uvrstiti u važnu literaturu povijesnog sadržaja, te može poslužiti kao osobni, dakle, svaki stanovnik grada Bakra, može naučiti nešto o

povijesti grada u kojem živi, ili može poslužiti kao znanstveno istraživački rad, kao vrijedan izvor za daljnja istraživanja Bakra i njegove okolice. Osim toga, monografija ulazi u vrijednu zbirku knjiga bogate povijesti bakarskoga kraja.

Ivica TERIHAI